

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан агробіологічного факультету
Тонха О.Л.

“ _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Протокол № 10 від 15 травня 2023 р.

Завідувач кафедри
(Культенко В.П.)

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Агрономія»
(Тонха О.Л.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

Спеціальність 201 - Агрономія

Освітня програма «Агрономія»

Факультет Агробіологічний факультет

Розробник: канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, доцент, кандидат філософських наук Кичкирук Т.В.

**1. Опис навчальної дисципліни
«Філософія»**

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень			
Освітній ступінь	Бакалавр		
Спеціальність	201 - Агрономія		
Освітня програма	«Агрономія»		
Характеристика навчальної дисципліни			
Вид	Вибіркова (за вибором університету)		
Загальна кількість годин	120		
Кількість кредитів ECTS	4		
Кількість змістових модулів	3		
Форма контролю	іспит		
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання			
	денна форма навчання	заочна форма навчання	
Рік підготовки	1	2	
Семестр	2	2	
Лекційні заняття	15 год.	4	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4	
Самостійна робота	75		
Індивідуальні			
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3	-	

2. Мета та компетентності навчальної дисципліни

Філософія належить до циклу фундаментальних дисциплін навчального плану, вивчення якої є важливим чинником духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної парадигми студентської молоді, усвідомлення ними свого місця і ролі в суспільстві; визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності громадянина, розуміння проблеми людського буття і насамперед питання, хто є людина, як їй жити, на що орієнтуватися в нових умовах, як долати різні перешкоди до майбутнього

Вивчення дисципліни певною мірою пов'язане зі знаннями інших гуманітарних дисциплін, особливо з політологією, соціологією, історією України, економічною теорією тощо.

У свою чергу, знання дисципліни "Філософія" є методологічною основою вивчення не тільки гуманітарних та суспільно-політичних, а й природничих та технічних дисциплін.

Мета вивчення дисципліни:

надання знань з філософії як вищого теоретичного рівня світогляду, що віддзеркалює сутнісні характеристики буття людини, соціуму і природи та основні форми їх взаємодії, світоглядно-методологічна підготовка студентів, формування їх філософської культури як теоретичного підґрунтя університетського рівня підготовки спеціалістів агрономічного профілю та актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Завдання вивчення дисципліни:

вивчення історії філософії та її органічної складової – історії української філософії, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософії, інформації про світ у цілому і ставлення людини до цього світу; вивчення комплексу принципів пізнання як загального методу пізнавальної діяльності; розвиток здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням завдань агрономічної теорії і практики. Цьому підпорядковане вивчення наступних розділів: "Вступ до філософії", "Історичні типи філософії", "Онтологія", "Гносеологія", "Соціальна філософія". Окремим завданням курсу філософії є озброїти сучасного спеціаліста у сфері агрономії арсеналом знань, що сприяють глибокому розумінню комплексних задач, спрямованих на вирішення питань по вирощуванню високоякісної продукції рослинництва в сучасному землеробстві та загалом сформувати в майбутніх спеціалістів світобачення для орієнтування у багатовекторному полі глобалізованого світу.

Предметом курсу є світ загалом у його найбільш загальних закономірностях з позицій відносин «людина – світ».

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- історичні типи філософії, основні парадигми філософствування;
- основні галузі філософського знання (онтологія, гносеологія, логіка, філософська антропологія, етика, естетика, соціальна філософія тощо);
- основні форми буття і сутність діалектики;
- походження свідомості, форми і структуру свідомості;
- шляхи пізнання світу, функціонування знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливості взаємозв'язку науки, техніки з сучасними соціальними й етичними проблемами;
- форми суспільної свідомості, їх взаємозв'язок;

- умови формування особистості, її свободи, відповідальності за збереження життя, природи, культури.

У результаті вивчення курсу студент повинен вміти:

- обґрунтувати свою світоглядну та громадську позицію;
- застосувати знання, яких було набуто під час вивчення курсу “Філософія”, в процесі вирішення професійних завдань, в процесі розробки соціальних й екологічних проєктів, організації міжлюдських відносин;
- науково аналізувати найважливіші соціальні проблеми і процеси, факти і явища суспільного життя;
- розуміти і об’єктивно оцінювати досягнення культури, пояснювати феномен культури та цивілізації;
- володіти методологією й методами пізнання, розуміти сутність творчої діяльності;
- вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем;
- добре орієнтуватися в першоджерелах та основній сучасній філософській літературі.

Запропонована програма має дати студентам цілісний виклад основних проблем філософії на рівні об’єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення проблем, ознайомити студентів із наявними філософськими концепціями в їх поліфонічному і плюралістичному звучанні, яке допомагає альтернативному сприйняттю і осмисленню буття.

З метою інтенсифікації процесу навчання, вдосконалення контролю за засвоєнням матеріалу доцільно використовувати модульно-рейтингову систему контролю знань, програмоване навчання, тести, комплексні контрольні завдання, прикладні комп’ютерні програми тощо.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та відповідністю зональних умов

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК5. Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва.

Відповідно до ОП «Агрономія» **програмні результати** навчання після засвоєння дисципліни такі:

ПР01. Аналізувати основні етапи і закономірності історичного розвитку для формування громадської позиції.

ПР02. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПР03. Обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

повного терміну денної (заочної) форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13	14	15	
Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАХОДУ І СХОДУ														
Тема 1. Філософська пропедевтика. Екоцентризм як напрям екологічної етики.	1	8	1	2			5							
Тема 2. Історія філософії Сходу.	2,3	16	2	4			10							
Тема 3. Історія філософії Заходу.	4,5	16	2	4			10							
Разом за змістовим модулем 1		40	5	10			25		2	2				
Змістовий модуль 2. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ ВИМІРИ														
Тема 4. Буття як філософська проблема.	6,7	15	2	4			9		2					
Тема 5. Свідомість як ідеальне буття.	8,9	13	2	4			7			1				
Тема 6. Пізнання як предмет філософського аналізу.	10,11	15	2	4			9							
Разом за змістовим модулем 2		43	6	12			25		2	1				

Змістовий модуль 3. ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ, ПРИРОДИ, СУСПІЛЬСТВА												
Тема 7. Філософська антропологія.	12,13	18	2	4			12					
Тема 8. Філософські проблеми сучасності.	14,15	19	2	4			13					
Разом за змістовим модулем 3		37	4	8			25					
Усього годин		120	15	30			75		8	4		

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософська пропедевтика. Екоцентризм як напрям екологічної етики.	2
2	Філософія Давнього Сходу.	4
3	Історія філософії Заходу.	4
4	Буття як філософська проблема.	4
5	Свідомість як ідеальне буття.	4
6	Пізнавальна активність людини.	4
7	Філософська антропологія.	4
8	Філософські проблеми сучасності.	4
Разом		30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості сучасного розуміння філософії.	2
2	Роль філософії в сфері культури.	2
3	Особливості розвитку античної натурфілософії (Мілетська школа, Піфагор, Геракліт).	4
4	Цінності східної культури	2
5	Реформація і її взаємозв'язок з філософською думкою.	2
6	Англійська традиція в філософії Нового часу: ознаки та представники	4
7	Проблема людини у філософії Просвітництва.	2
8	Загальна характеристика німецького ідеалізму XVIII-XIX ст.	2
9	Основні етапи розвитку позитивізму. Історична школа філософії науки (Т.Кун, І.Лакатос, П.Фейєрабенд).	4
10	Український романтизм.	4
12	Філософська концепція І. Я. Франка.	2
13	Людина в пошуках сенсу власного життя.	2
14	Гуманізм і проблема людської індивідуальності	4
15	Проблематичність людського буття.	2

16	Смерть, безсмертя та проблема смислу буття.	4
17	Практика, діяльність, праця.	4
18	Проблема людини в екзистенціалізмі.	2
19	Парадокси еволюційної теорії: як виникла людина?	4
20	Поняття та різновиди свободи. Свобода як цінність.	2
21	Природа і культура.	2
22	Суспільство як система: основні елементи суспільного життя.	4
23	Духовне життя суспільства.	4
24	Місце і функції практики в суспільному житті.	2
25	Культура і контркультура.	2
26	Екологічна проблема: сутність і шляхи вирішення	4
27	Єдність природи і суспільства	2
28	Філософія техніки.	2
Разом		75

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Як співвідносяться між собою поняття «культура» і «цивілізація»?
2. Що таке етноцентризм і культурний релятивізм?
3. Які основні риси постіндустріальної цивілізації ви можете назвати?
4. Чим відрізняються циклічний і лінійний час?
5. У чому полягає різниця у сприйнятті світу представниками філософії Сходу і Заходу
6. Чим відрізняється атомізм Демокріта від атомізма Епікура?
7. Які філософські витоки теоцентризму?
8. У чому полягає механістичне бачення світу у французьких матеріалістів XVIII ст.?
9. Що таке «річ-у-собі» та «річ-для-нас»?
10. Як Ви розумієте співвідношення свідомого та несвідомого у З. Фрейда?
11. Що таке авторитарна особистість у Е.Фромма?
12. Що таке екзистенція?
13. У чому полягає сутність герменевтичної філософії?

Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне запитання)	
Питання 1. Поняття та структура світогляду, його генеза та розвиток	
Питання 2. Основні риси філософії екзистенціалізму.	
Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)	
	Питання 1. Позицію кого з вищезазначених філософів характеризує розуміння буття як безтілесної ідеї:
1	Арістотель;
2	Платон;
3	Парменід;
4	Фома Аквінський.
	Питання 2. Основна форма відчуження людини з точки зору К.Маркса:
1	економічна;
2	соціально-політична;
3	релігійна;
4	сфера мистецтва
	Питання 3. Автором твору „Так говорив Заратустра” був А. Шопенгауер
1	
	Відповідь: ТАК чи НІ

	Питання 4. Хто з представників філософії Середньовіччя був прибічником теорії двох істин:		
1	Аврелій Августин;		
2	Сігер Брабантський;		
3	Фома Аквінський.		
4	Ансельм Кентерберійський		
	Питання 5. Філософське вчення про людину називається:		
1			
	Питання 6 . В чому А.Камю бачить джерела абсурду:		
1	Бог надав світу абсурд		
2	творча діяльність людини		
3	радісне і веселе життя людей;		
4	смерть, монотонність і одноманітність буденного життя		
	Питання 7. Співставте ім'я мислителя і напрямок філософії		
1	Сіддхартха Гаутама	а	легізм
2	Патанджалі	б	даосизм
3	Лао-цзи	в	йога
4	Шан Ян	г	буддизм
	Питання 8. До кожного напряму підберіть відповідне положення		
1	вчення про загальну об'єктивну зумовленість явищ природи, суспільства і людської психіки	а	конвенціоналізм
2	Віра в наперед визначену, невідворотну долю, у фатум.	б	детермінізм
3	Філософська концепція, згідно з якою наукові поняття і теретичні конструкти в основі своїй є продуктами угоди між вченими	в	фаталізм
4	філософське вчення, згідно з яким всі процеси являють собою реалізацію наперед визначеної мети.	г	телеологія
	Питання 9. Структура людської психіки за Фрейдом:		
1			
	Питання 10. Вчення про природу в новоєвропейській філософії XVI-XVII ст. спиралося на принцип еволюціонізму		
	Відповідь: ТАК чи НІ		

7. Екзаменаційні запитання

- Багатоманіття визначень поняття філософія.
- Проблеми і предмет філософії.
- Особливості сучасного розуміння філософії.
- Поняття світогляду. Сутність та призначення світогляду.
- Світогляд як поліструктурне утворення. Рівні світогляду: світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння.
- Історичні типи світогляду.
- Особливості розвитку античної натурфілософії (Мілетська школа, Піфагор, Геракліт).
- Проблема буття в піфагорійській школі та у філософії елеатів.
- Натурфілософські побудови Емпедокла, Анаксагора та атомістика Левкіппа-Демокріта.
- Антропологічний поворот в античній філософії (софісти і Сократ).
- Ідеалістична філософія Платона.
- Філософія Аристотеля.

13. Елліністичний період: стоїки, скептики, епікурейці.
14. Загальна характеристика філософії Середньовіччя: етапи розвитку, ідеї та персоналії.
15. Особливості середньовічної патристика: етапи розвитку, представники, ідеї (Тертулліан, Августин Аврелій);
16. Схоластика як напрям середньовічної філософії (П. Абеляр, Ф. Аквінський, В.Оккам).
17. Криза християнського світогляду і формування антропологічного характеру філософії в епоху Відродження.
18. Гуманізм і проблема людської індивідуальності. (Філософські концепції Ф. Петрарки, Л. Валли, Е. Роттердамського).
19. Пантеїзм як специфічна риса натурфілософії Відродження (М. Кузанський).
20. Соціально-політичні вчення (Н. Макіавеллі) і соціальні утопії (Т. Мор, Т. Кампанелла) епохи Відродження.
21. Реформація і її взаємозв'язок з філософською думкою.
22. Загальна характеристика філософії Нового часу: основні ідеї та представники.
23. Проблема емпіризму в філософії Ф. Бекона (Концепція «ідолів»).
24. Проблема раціоналізму в філософії Р. Декарта (принцип методичного сумніву, теза «*cogito ergo sum*», вчення про «вроджені ідеї»).
25. Англійська традиція в філософії Нового часу: ознаки та представники (Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм).
26. Загальна характеристика раціонального напрямку філософії Нового часу: ознаки та представники (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц).
27. Загальна характеристика епохи Просвітництва: ознаки та представники.
28. Загальна характеристика німецького ідеалізму XVIII-XIX ст.
29. Особливості філософії І.Канта (основні положення теорії пізнання, проблеми етики та поняття категоричного імперативу).
30. Основні ідеї філософських учень Й.Фіхте та Ф.Шеллінга.
- 31.Філософська система Г.Гегеля: основні складові та принципи формування; учення про діалектичний метод.
32. Характеристика антропологічного матеріалізму Фойєрбаха.
33. Криза класичної філософії в середині XIX ст. і становлення нових філософських напрямків.
34. Ірраціоналізм і волонтаризм філософії А. Шопенгауера.
35. Філософські засади психоаналізу, вчення про несвідоме (З. Фрейд, К. Юнг, Е. Фромм).
36. Основні етапи розвитку позитивізму.
37. Зародження філософських учень у Київській Русі та їхні специфічні особливості.
38. Могілянська академія – перший в Україні центр професійної філософії.
39. Філософські погляди Г.Сковороди.
40. Рівні та форми пізнання (чуттєве пізнання; абстрактне мислення; інтуїція).
41. Сутність методу як способу організації людської діяльності. Поняття методу, методології методики.

8. Методи навчання

Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять. На заняттях з дисципліни «Філософія» використовуються метод проектів, дискусія та презентація

При викладанні дисципліни використовуються наступні методи навчання:

M1. Лекція (проблемна, інтерактивна).

M2. Семінарське заняття – для використання набутих знань до розв'язування практичних завдань.

- М3. Проблемне навчання – створення проблемної ситуації для зацікавленого і активного сприйняття матеріалу.
 М4. Онлайн навчання.
 М8. Дослідницький метод.

9. Форми контролю

При викладанні дисципліни передбачені такі форми контролю:

- МК1. Тестування.
- МК2. Контрольне завдання.
- МК4. Методи усного контролю.
- МК5. Іспит.

Для студентів денної форми навчання: усне опитування (МК4) та експрес контроль (МК1) на практичних заняттях, аудиторні модульні контрольні роботи (МК2).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Під час контролю знань студентів враховуючи наступні види робіт:

- робота студента на лекційних заняттях;
- захист творчої роботи студентом;
- усна відповідь;
- дискусія;
- аудиторні модульні контрольні роботи

Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 26.04.2023 № 8 (див. таблицю):

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R** дис (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R** ат (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R** нр (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

11. Методичне забезпечення

1. Кичкирук Т.В., Матвієнко І.С. Філософія: навчально-методичний посібник. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2022.
2. Кичкирук Т.В., Матвієнко І.С. Практикум з філософії. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2022.
3. Кичкирук Т.В. Соціальна філософія: навчально-методичний посібник – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2022.

12. Рекомендовані джерела інформації

- основні

1. Андрущенко В.П. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навчальний посібник / В. П. Андрущенко, Т. І. Андрущенко, Г. І. Волинка [та ін.] за ред. Г. І. Волинка. - К.: Каравела, 2009. - 368 с.
2. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк.. – Х.: Прапор, 2011. – 679 с.
3. Базалук, О. А. Философские проблемы космологии : монография / О. А. Базалук, И. В. Владленова. — Х. : Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т, 2013. — 190 с.
4. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 1. Історія світової та української філософії. – 187 с.
5. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 2. Філософські системи. – 179 с.
6. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с.
7. Губерський Л. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського – К.: Знання, 2009. – 621 с.
8. Історія української філософії: Підручник для студ. вищих закладів освіти. – К.: Академвидав, 2010. – 624 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія підручник– 3.вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2011. – 592 с.
10. Причепій Є.М. Філософія: підручник /Є.М. Причепій, А.М.Черній, Л .А.Чекаль. – 4 вид., випр. – К.: Академвидав, 2015. – 592с.
11. Ярошевець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошевець, І. Бичко, В. Бугров та ін.; за ред. В. Ярошовця. – К.: Центр учбової літератури, 2010. - 648 с.

допоміжні:

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія – К., 1996.
2. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К., 1996.
3. Кульчицький О. Основи філософії і філософських наук. – Мюнхен-Львів, 1995.
4. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. –К., 2001.
5. Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л. В. Губерського. — 2-ге вид. — К.: Знання, 2012. — 621 с.Філософія: Підручник/Керів. авторського колективу І.В. Бичко. – К., 2001.
6. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

13. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Науковий вісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gilleya_32/F4_doc.pdf
3. Наука і освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NIO/metod/sagk.htm.
4. Стратегия-понятия и определения. Классификация стратегий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// www.stplan.ru/articles/theory/strategy.htm](http://www.stplan.ru/articles/theory/strategy.htm).
5. Філософська думка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// dumka.ho.ua / books_hf.htm](http://dumka.ho.ua/books_hf.htm).